

Jēkabam Graubiņam — 90. gadskārta

Kas kaut vienreiz dzirdējis labā kora atskaņojumā Jēkaba Graubiņa latviešu tautasdziesmas apdari «Tek saulīte tecēdama», tam būtībā kļūst skaidra komponista daiļrades pievilcība, emocionalitāte un meistarība. Ar minēto tautasdziesmas apdari un Aldoņa Kalniņa «Līdzat, meitas, man dziedāt» mūsu republikas kamerkoris «Ave, sol!» 1974. gadā Itālijas pilsētā Areco tautas mūzikas konkursā izcīnīja pirmo vietu. Autoritatīva žūrija un sajustminātie klausītāji toreiz bija izteikuši daudz atzinīgu vārdu par Jēkaba Graubiņa un viņa apdares stila turpinātāju Aldoņa Kalniņa un Paula Dambja meistarīgajām tautasdziesmu apdarēm.

Apbrīnojama ir Jēkaba Graubiņa iztēle un radošā fantāzija, tautasdziesmu melodijas un satura izpratne. Nereti, izmantojams vienu vienīgu tautas melodiju, komponists rada dramatiskiem kontrastiem bagātu kora gleznu, piemēram, «Kas tie tādi, kas dziedāja», «Lustīga līgaviņa», «Kur gaismiņa zila ausa», vai arī, sakausēdams vairākas tautasdziesmas melodijas vienā skaņu gleznā, rada sīzētiski bagātas kora dziesmas kā «Alutiņš, bāleliņš», «Grieziet ceļu» un citas. Dažreiz, tautas mūzikas tēlu iedvesmots, komponists papildina tautasdziesmu ar savu oriģinālmelodiju, tā panākdams jo sevišķi emocionālu izteiksmi, ka tas noticis jau pieminētajā «Tek saulīte tecēdama», kas ir viena no vismeistarīgākajām latviešu tautasdziesmu apdarēm vispār. Viņš sacerējis arī oriģināldziesmas korim, balsij un klavierēm, radījis dziesmu ciklus, pievērsies simfo-

niskajai mūzikai un kameransambļiem, klavieru skaņdarbiem. Taču vislielāko atzinību izdevies iegūt tieši ar tautasdziesmu apdarēm.

Līdztekus komponista darbībai Jēkabs Graubiņš publicējis vairākus zinātniskus darbus folkloristikā, rakstījis kritikas periodikā, sastādījis vairākus dziesmu krājumus, izdevis elementārteorijas un solfedžo mācību grāmatas, ilgus gadus bijis aktīvs kora diriģents.

Jēkabs Graubiņš nav mūsu novadnieks, tomēr viņam ir ļoti cieši sakari ar Madonas pusi. No 1912. līdz 1919. gadam viņš strādāja par skolotāju Lubānā, kur vadījis korus, piedalījies teātra izrādēs, bija aktīvs sabiedriskās dzīves rosinātājs. Arī savu dzīvesdraugu komponists atradis mūsu novadā — Cesvainē, tādēļ arī viena no viņa meitām — starptautisko konkursu laureāte pianiste Ilze Graubiņa — ir Tautas kora «Cesvaine» goda biedre.

Rīt, 16. aprīli, aprit deviņdesmit gadu, kopš Preiļu zemnieka ģimenē kā vienpadsmitais bērns piedzimst nākamais komponists. Pabeidzis Latvijas konservatoriju ar brīvmākslinieka grādu (1923. gadā), Jēkabs Graubiņš vēlāk, padomju laikā, kļūst par tās pašas mācību iestādes profesoru. Lai arī izcilais komponists, pedagogs, mūzikas zinātnieks jau piecpadsmit gadu atdusas zemes klēpī, viņa raženais darbs iegājis mūsu tautas mākslas apcirkņu zelta krātuvē.

J. BĒRZIŅŠ,
Madonas novadpētniecības un
mākslas muzeja zinātniskais
līdzstrādnieks